

Brief-13, Sentani, 14 september 2008

Bossen *akar pandang*. De gevreesde *tali duri*, die in gevaarlijk lange slierten haast onzichtbaar aan de kant boven het water hangen. De wilde schoonheid van een guirlande van vuurrode bloemen. Bomen die in onwaarschijnlijk schuin boven de rivier hangen. Een ijsvogel zit op een tak laag boven het water te speuren naar vis. Een opgeschrikte *kakatua putih* scheldt ons met schelle stem onbarmhartig uit. Boven de bomen cirkelt een *burung elan*.

Terwijl zo bocht na bocht de schijnbaar ondoordringbare muren van de hutan voorbij glijden, gaan mijn gedachten 30 jaar terug. Toen maakte ik voor het eerst deze tocht over de Manggono omhoog naar Uni, de *pintu Kombai*, de deur naar het achterliggende woongebied van de stam waar ik naar uitgezonden was. Aan de kant van de rivier stond daar toen guru Womsiwor met een kinderkoor mij welkom toe te zingen. Womsiwor is al lang overleden; verschillende van die zangertjes van destijds zal ik weer ontmoeten als vaders van kinderen en kleinkinderen.

We varen eerst door naar het verder stroomopwaarts gelegen dorpje Fifiro. Hier in deze buurt bezocht ik ooit voor het eerst een sagolarvenfeest. Daar waren toen honderden mensen uit de toen nog onverkende donkere verten van de jungle, onbekend met blanken, en bevreesd dat die een bedreiging vormden voor hun eeuwenoude tradities. De mensen wijzen elkaar nog altijd de plek, als ze er langs komen, op weg naar Yaniruma. Want die nacht legde één van de gasten in het halfduister van de smeulende vuurtjes een pijl op zijn boog. Gelukkig zagen anderen wat hij van plan was, en mislukte zijn aanslag. Anders had ik hier nu, 30 jaar later, waarschijnlijk niet gevaren.

Nu is de jungle opengelegd. Er kwamen dorpen, er ontstonden gemeenten, ook hier in Fifiro. Klein in getal, zwak in geloof, rond een wankele avondmaalstafel, maar niettemin: licht in het donker! We leggen aan, en ik loop naar het dorp. Tot mijn verbazing zie ik een schitterend kerkgebouwtje met cementen vloer. Er tegenover staat een groot huis, ook al zo degelijk gebouwd. Een paar kinderen staan me aarzelend te woord als ik vraag of er mensen in het dorp zijn. Ik loop verder, en

kom bij een mooi nieuw schoolgebouw, en een kleine polikliniek. Dan ontmoet ik bij een huisje de eerste bekende van vroeger: Wonomayo, christen, en trouwe reisgenoot op diverse tournee's. En zelfs de oude Afo is er zowaar, nog altijd met dezelfde stille glimlach op haar gezicht, één van mijn laatste dopelingen. Even later zitten we samen rond een vuurtje in één van de huizen. Nee, een evangelist is hier niet meer. Al heel lang niet. En dus ook al heel lang geen doop meer, en geen avondmaal. Geen catechisatie. Geen huisbezoek. Niets. Die mooie kerk is hier neergezet door SETIA, toen die een paar jaar een school in Boma hadden. En een onderwijzer gaat 's zondags voor in de dienst – als hij er is. Maar verder zijn ze aan zichzelf overgelaten. Ik voel me machteloos, boos, verdrietig.

Als we tegen het eind van de middag terugvaren naar Uni hangt er een mysterieuze sfeer op de rivier. Het heeft geregend, en in de schemer tussen de hoge bomen hangt er een witte damp boven het water.

In Uni logeer ik bij Derek, een *bentara* ('heraut'), die ooit als trouwe christen door Uni was uitgezonden naar Ambowakhe, aan de bovenloop van de kali Murup, in het grensgebied van de Kombai en de Korowai. Daar heeft hij een jaar of vijf het Evangelie gebracht. Nu is hij teruggekeerd naar Uni om zijn kinderen daar op school te brengen. Of hij nog weer teruggaat naar Ambowakhe, of naar een ander dorp, is nog niet duidelijk. Ik kom onder de indruk van de manier waarop hij mij in zijn huis ontvangt, en in alle eenvoud voorgaat in dankgebed en voorbede. Doet me denken aan die andere heraut-evangelist die hier vroeger in Uni stond, Gus Weremba.

Die avond komen veel mensen met me praten. Martinus, in mijn tijd nog een jonge vent, die op het laatst ouderling werd. Rut, de weduwe van Marius en moeder van een hele kinderschaar, en bovendien ook pleegmoeder van een paar kinderen van mijn vroegere taalhulp en trouwe begeleider gedurende 16 jaar, Willem. En niet te vergeten de oude Rowo. Hij valt me snikkend in de armen, en het duurt een hele tijd voor hij wat rustiger wordt. Hij is verreweg de oudste in het dorp, ik denk wel tegen de 70. Hij vertelt over *pendeta Jacobus* (van der Velden), en hoe hij als jonge vent nog meegeholpen heeft aan de bouw van de vliegstrip van Boma. Zelf heb ik ook het nodige met hem meegemaakt. Op een gegeven moment moest en zou hij een tweede vrouw trouwen. Of hij daarmee tucht en afsnijding van de gemeente riskeerde, interesseerde hem niet: dan kom ik toch na een aantal jaren wel weer terug in de gemeente, beweerde hij met grote stelligheid. Er viel niet tegen te praten, en op een gegeven moment was er geen andere keus. Nu is hij inderdaad weer lid van de gemeente: hij heeft zich losgemaakt van zijn tweede vrouw, en die aan een ander gegeven. Dat kan dus ook!

De volgende morgen hebben we een gemeentevergadering. In een vrijwel identiek kerkje als in Fifiro – van SETIA. Derek opent met het lezen van 2 Tess. 2:13-17; geroepen tot behoud: houdt dan ook vast aan het Evangelie, in de kracht van de Geest van Christus! Daarna krijg ik het woord; ik knoop aan bij Derek en begroet hen als heiligen in Christus (zie brief-10), en vertel over de bedoeling van mijn bezoek. Dan komen de vragen. Ruben Mito, zoon van het dorpshoofd van 30 jaar geleden bapak Rul en nu onderwijzer in Uni, zegt dat ze graag een (kandidaat-)predikant willen hebben; want dat

het met de gemeente steeds maar op en neer gaat, maar niet echt vooruit, zou dat niet komen omdat ze het steeds met evangelisten moeten doen? Een prachtige wens, beaam ik, maar er is nog één ding dat belangrijker is dan een theologische opleiding, en dat is de bereidheid om trouw te werken in het midden van de gemeente. Ruben had zelf al gezegd dat veel predikanten van de GGRI tegenwoordig niet in hun gemeente, maar ergens in de stad te vinden zijn. Wel, dan kun je beter een trouwe *bentara* hebben dan een predikant die het er bij laat zitten! Waar ze naar moeten zoeken is iemand die de gezindheid van Christus heeft (Fil. 2), en die bereid is zichzelf weg te cijferen om de gemeente te dienen. Maar waar vinden ze die... De school in Boma staat al jaren leeg, en de kring predikanten wordt steeds kleiner: de één komt te overlijden, de ander valt in zonde en moet worden afgezet, een derde zoekt zijn heil in de politiek, en nieuwe werkers komen er al lang niet meer bij... En ondertussen blijven de schapen zonder herder, in Wanggemalo, Ugo, Kharuwakhe, Ndeima, Fifiro, Uni, en in nog veel meer dorpen buiten de Kombai. De velden zijn wit om te oogsten, maar waar zijn de arbeiders om die oogst in te zamelen? (Mat. 9:36-38)

Als ik me rond de middag klaar maak om terug te gaan naar Boma, trekt een grote groep mensen van Uni het bos in, op weg naar een sagolarvenfeest, ergens ten noorden van Fifiro. De hutan trekt, en oude tradities herleven. Toen ik in Boma aankwam, was daar een dorpsvergadering aan de gang naar aanleiding van een reeks sterfgevallen. Iedereen moest nu maar eens alles opbiechten, misschien dat er op die manier dan een eind zou komen aan al die gevallen van *suangi*, hekserij. Ze hadden zelfs de predikant uitgenodigd om de bijeenkomst te openen en in gebed Gods zegen te vragen over deze poging om het kwaad uit te bannen! Terecht heeft pendeta Adolf dat geweigerd: het zou een erkenning hebben betekend van het geloof in de macht van deze zwarte magie.

Ik ben naar Boma gekomen om hier een cursus te geven aan de predikanten van de GGRI, net als eerder in Wamena. Helaas gaat het feest niet door – tot grote verontwaardiging van de predikanten die ik onderweg ontmoet: Herman Korwa, Yohanes Wengmo, Daniel Infaindan, Adolf Hugagi, Markus Kawangtet... Het is ook een raadsel waarom men aan de kust niet op tijd een begroting heeft ingediend; zonder zo'n aanvraag wordt er door DVN geen geld beschikbaar gesteld voor de vluchten die nodig zijn om al die mensen naar Boma te laten komen.

Er leeft heel wat meer frustratie in het binnenland. Er wordt maar vergaderd en vergaderd, zeggen ze, maar wat levert het allemaal op? Neem nou de BP (curatorium van de theologische school, die dus al lang dicht is): keer op keer komen die bijeen, volgende maand ook weer hier in Boma, maar er gebeurt gewoon niks! Ze praten alleen maar. En dat is prioriteit nummer 1, zegt iedereen: dat die school weer opengaat! Zonder opleiding komen er immers geen nieuwe evangelisten en predikanten? En dat is op termijn het einde van de GGRI!

In Boma is men het zat om steeds maar weer wachten op wat de BP gaat regelen. Ze hebben zelf hun handen uit de mouwen gestoken, en geven in het oude gebouw van de STM een cursus aan een

aantal jongelui van Boma die bereid zijn om als *bentara* ergens te gaan werken. Een paar oud-*bentara's* en ouderlingen geven in alle eenvoud les. Er wordt zelfs een 'preek-examen' afgenomen door de plaatselijke pendeta. Twee jongens zijn intussen aan het werk in dorpen in het gebied van de Citak. Om stil van te worden. En beschaamd. Want het zou zoveel beter kunnen, en moeten.

Ja, veel onvrede in Boma. Niet over zendelingen. Maar wel over het feit dat ze helemaal niets hebben aan al die hulp vanuit Nederland. Al dat geld gaat op in vergaderen en nog eens vergaderen, maar ondertussen kan er in de classis geen visitatie worden gebracht. Onder Boma vallen verschillende dorpen in de omtrek, waar de plaatselijke predikant de zorg voor heeft. In de Kombai (Fifiro, Uni), en aan de Mapi (o.a. Aifo, Haku); maar hoe willen ze dat zonder financiële hulp realiseren? Al die tijd die er gaat zitten in het steeds maar weer opnieuw een steunaanvraag met begroting opstellen en indienen, levert niets op. Dus laten we er maar mee stoppen, zegt Adolf, dit heeft geen enkele zin. Of het nu aan het GGRI-kantoor in Waena ligt, of aan Nederland.

Als het 's avonds donker is geworden, en de mensen in hun huizen bij de vuurtjes zitten, klinkt de stem van de *imam* over het dorp met zijn oproep tot gebed en inkeer. Het is *ramadan*, de heilige maand van de vasten van de Islam. Boma is niet meer als vroeger. Voor het oude zendingshuis, waar vroeger Van der Velden en Haak hebben gewoond, loopt nu een asfaltweg, en staan de elektriciteitsmasten van de PLN die volgende maand moet gaan draaien. Door het dorp rijden trucks van de maatschappij die wegen aanlegt van Kouh naar Boma, en van Boma naar Uni, en straks verder naar Wanggemalo en Yaniruma.

Die avond zit ik met de oude bapak Gnemo voor het huis uit te kijken over de maanverlichte Mapi. Bapa Gnemo vertelt over vroeger, de tijd van Van der Velden, hoe hij toen de spullen van de zending beschermd heeft tegen roofzuchtige Kombai, toen de zendelingen weg waren. Ik ken het verhaal, hij heeft het bij vorige bezoeken ook verteld. Maar het heeft geen zin dat te zeggen, ik kan er maar beter voor gaan zitten en luisteren tot hij klaar is. Het is een verhaal dat vooral benadrukt hoe hij er voor gezorgd heeft dat Boma geworden is tot wat het nu is. Met de zending. Maar waar zijn al die zendelingen nu... Al die huizen staan leeg!, verzucht hij.

Een uurtje later stapt bapak Gnemo op, oud en gebogen en leunend op zijn stok verdwijnt hij in het donker. Zal het de laatste keer zijn dat ik dit verhaal heb aangehoord? Zijn dochter Karin, ooit huishulp bij Griffioen en later bij ons in Wanggemalo, staat nu op de nominatie om hoofd van de desa Boma-1 te worden.

In de boekenkast ligt een zendingsboekje over een evangelist op Papua. Het is maar dun, en in een paar uur heb ik het uit. Een romantisch kerst-verhaal over de overwinning van het Evangelie op een moordzuchtig dorp dat het op de guru had voorzien.

Maar zo romantisch is het allemaal niet. Nooit geweest ook. Afgelopen zondag zijn er hier in Boma 8 mensen afgesneden, voornamelijk wegens zonde tegen het 7^e gebod (tweede vrouw). Een groot aantal anderen, zo'n 60, staan onder de tucht. Frontgebied in de geestelijke strijd. En op vele plaatsen zijn de linies verlaten, en zijn de gemeenten aan zichzelf over gelaten... "Vraag dus de eigenaar van de oogst of hij arbeiders wil sturen om de oogst binnen te halen!"

Wonomayo, Afo, Rowo, Derek, Adolf, ... A Dieu!
Jaap

